

4. *Кабушкин Н. И.* Менеджмент туризма : [учеб. пособие] / Н. И. Кабушкин. – Минск : Новое знание, 2001. – 432 с.
5. *Вуйцик О. І.* Рекреаційно–туристичний комплекс: питання термінології / О. І. Вуйцик // Вісник соціально-економічних досліджень : зб. наук. пр. / Одес. нац. екон. ун-т. – 2012. – Вип. 3, ч. 2. – С. 39–44.
6. *Жукова М. А.* Индустрия туризма: менеджмент организации / М. А. Жукова. – М. : Финансы и статистика, 2004. – 197 с.
7. Всесвітня туристична організація: [ЮНВТО – міжнародна організація спеціальної компетенції у відповідності до ст. 1 свого Статуту відносноється до категорії організації міжурядового характеру] [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енциклопедія. – Електрон. дані та прогр. – 2016. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Всесвітня_туристична_організація.
8. Экономика современного туризма: Рыночное регулирование. Основы управления и маркетинг. Бухгалтерский учет и налогообложение / под ред. Г. А. Карповой. – М. ; СПб. : Герда, 1998. – 412 с.
9. Теоретические основы рекреационной географии / сост.: А. В. Антипова, Ю. А. Веденина, Н. А. Данилова [и др.] ; отв. ред. В. С. Преображенский ; редкол.: И. П. Герасимов (пред.) [и др.]. – М. : Наука, 1975. – 223 с. – (Проблемы конструктивной географии / АН СССР. Институт географии).
10. *Нагорська М.М.* Конкурентні переваги фірми та їх вплив на розвиток регіону / М.М. Нагорська // Економіка і управління. – 2012. — №3. – С. 8

Лебедева Л.В.

к.е.н.

Київський національний торговельно-економічний
університет, м.Київ

ІНДИКАТОРИ СТІЙКОСТІ ПРОМИСЛОВОСТІ ДО НЕГАТИВНИХ ВНУТРІШНІХ І ЗОВНІШНІХ ШОКІВ

У сучасних реаліях загальносвітової нестабільності, яка впливає як на країни з розвинутою ринковою економікою, так і на країни з меншим рівнем економічного розвитку, набуває особливої актуальності питання здатності національних економік протистояти внутрішнім і зовнішнім шокам, що значно можуть вплинути на темпи економічного розвитку країни.

Першочергово потрібно визначити, що ж таке «економічний шок». Передусім, з перекладу від англійської «shock» удар, потрясіння, тобто економічний шок – це потрясіння, що має вплив на

сферу господарської діяльності. Основні ознаки економічного шоку наводять такі: надзвичайне подразнення, проявом якого в економічній сфері є раптова зміна умов господарювання, що зумовлює стрибки в динаміці одного чи кількох економічних показників; дестабілізація розвитку певного економічного об'єкта, а саме підприємства, ринку, окремого регіону або сектора економіки чи економічної системи в цілому [1; с. 60].

Отже, під економічним шоком ми розуміємо суттєву, раптову зміну в умовах господарювання, що призводить до дестабілізації суб'єкта господарювання. В економічній літературі існує багато класифікацій економічних шоків, що поділяються на макроекономічні та локальні, внутрішні та зовнішні, попиту та пропозиції, політичні та неполітичні, позитивні та негативні, монетарні та реальні, симетричні та асиметричні й інші. Стійкість економічної системи визначається її здатністю пристосовуватись, поглинати дані шоки, компенсувати їх таким чином, щоб економічні суб'єкти відчували їх найменшим чином.

Поняття «економічна стійкість» визначають «як комплексну властивість складної, відкритої, динамічної економічної системи, що розвивається, залишатися відносно незмінною (зберігати свої життєво важливі структурні та функціональні якості) упродовж певного інтервалу часу під дією зовнішніх і внутрішніх шоківих впливів, а також реагувати на них та пристосовуватися до нових обставин» [2; с. 13-14].

Ключовим фактором стійкості економічної системи є стан реального сектору економіки та його динаміка. «На практиці стійкість економічної системи досягається: 1) за умови, що кредити банків для розвитку реальної економіки (виробництва) є більшими за попит, які спрямовуються на спекулятивні операції та в цінні папери»; 2) за домінування на внутрішньому ринку вітчизняних товарів» [3, С. 478]. На нашу думку, найсуттєвішою складовою стійкості економічної системи є стійкість промисловості, під якою ми розуміємо здатність промислового сектора економіки реагувати та адаптуватися як до зовнішніх, так і до внутрішніх подразників, зберігаючи стабільні темпи економічного зростання. Це той «захисний бар'єр» у промисловому секторі, що дозволяє йому функціонувати стабільно, вчасно адаптуючись до змін навколишнього середовища.

Базуючись на показниках економічної безпеки, визначимо основні індикатори, що дозволяють кількісно оцінити ступінь стійкості промисловості до зовнішніх і внутрішніх шоків (складено автором за [4]):

- 1) частка обробної промисловості у ВВП, відсотків;
- 2) продуктивність праці у промисловості, млн грн на одну особу;
- 3) середнє співвідношення обсягів ВДВ промисловості України та промисловості окремих країн Європи, відсотків;
- 4) ступінь зносу основних засобів промисловості, відсотків;
- 5) частка високотехнологічної продукції в загальному обсязі реалізованої промислової продукції, відсотків;
- 6) коефіцієнт покриття експортом імпорту у промисловості, разів;
- 7) питома вага сировинного та низького ступеня переробки експорту промисловості в загальному обсязі експорту товарів, відсотків;
- 8) частка імпорту у внутрішньому споживанні по промисловості, відсотків;
- 9) питома вага підприємств, що впроваджували інновації, у загальній кількості промислових підприємств, відсотків;
- 10) питома вага реалізованої інноваційної продукції в обсязі промисловості, відсотків.

Використовуючи дану систему індикаторів, можна оцінити наскільки є стійкою промисловість певної країни як до внутрішніх, так і до зовнішніх шоків. Дані індикатори показують частку обробної промисловості у ВВП, що дозволяє зрозуміти наскільки промисловість певної країни здатна до генерації додаткової вартості із зростаючою віддачою, а отже, і до «незалежності» від зовнішнього середовища, продуктивність праці, що є прямим індикатором рівня економічного розвитку країни, ступінь зносу основних засобів промисловості, що показує наскільки основні фонди відповідають НТП, рівень інноваційної активності підприємств промисловості, що говорить про їх здатність використовувати нові знання для економічного розвитку, та, врешті-решт, залежність промислового виробництва від зовнішнього світу, про що говорить коефіцієнт покриття експортом імпорту у промисловості.

Список використаних джерел

1. Економіка України: шокові впливи та шлях до стабільного розвитку / [О.Г. Білоцерківець, Т.В. Бурлай, Н.Ю. Гончар та ін.] за ред. І.В. Крючкової; НАН України; Ін-т екон. та прогнозува. – К., 2010. — 480 с.
2. *Бойко, А.В.* Концептуалізація стійкості національної економіки / А.В. Бойко // Вісник КНТЕУ. – 2014. – №1 (93). – С. 5–19.
3. Економічна енциклопедія. – Том 3: П–Я / Редкол.: С.В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – Київ–Тернопіль: Видавничий центр «Академія, 2002. – 952 с.
4. Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України/ Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013 № 1277.

Чеберяко О.В.

д.і.н., к.е.н., доцент

КНУ імені Тараса Шевченка, м. Київ

ВИДАТКИ НА НАЦІОНАЛЬНУ ОБОРОНУ

Видатки на національну оборону сьогодні є найвагомішою складовою національної економіки, оскільки в умовах збройної агресії Російської Федерації (нова редакція Воєнної доктрини визначає РФ воєнним противником, а також констатує високу ймовірність великомасштабного застосування проти України воєнної сили [1]), основним завданням держави є захист від будь-яких зовнішніх посягань, забезпечення її суверенітету, незалежності, територіальної цілісності, стабільності, а також швидкої локалізації внутрішніх конфліктів.

У світі існує сьогодні близько 200 армій загальною чисельністю 24–25 млн чоловік, що складає біля 0,4 % загального світового населення[3]. Зрозуміло, що стан військ будь-якої держави повинен відповідати її економічним можливостям і, виходячи з цього, виконувати завдання по забезпеченню її безпеки.

В десятку найсильніших армій світу входять збройні сили США, Росії, Китаю, Індії, Франції, Великобританії, Японії, Туреччини, Німеччини та Італії, яка лише у 2016 році витіснила Південну Корею. Трійка лідерів — США, Росія і Китай — залишається незмінною. Зокрема, в 2016 році, як і у всі попередні роки, американська армія бере величезним військовим бюджетом — \$ 581 млрд. На другому місці за кількістю військових витрат йде Китай — \$155 млрд, на третьому місці — Росія \$46 млрд. Китайська армія є найчисленнішою — 2,3 млн солдатів. Це більше, ніж у США і Росії разом узятих (1,4 млн 766 тис.,